

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМОДІЇ УЧАСНИКІВ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

Аліна Шпак, Олена Бобокал

**Київський державний коледж туризму та готельного господарства
м. Київ, Україна**

Дистанційна освіта – це не випадкове явище, а закономірний етап розвитку та адаптації освіти до сучасних умов. Особливого значення дистанційна освіта набула у період Пандемії COVID-19.

Надзвичайний стан сприяв впровадженню дистанційного навчання у всі заклади освіти, а всесвітній простір онлайн-навчання надав безмежні можливості для викладачів та слухачів. Тому питання психологічних особливостей взаємодії учасників дистанційного навчання в освітньому середовищі є доволі важливими та актуальними.

Сучасні можливості технічного оснащення вищих навчальних закладів надають додатковий простір для вдосконалення освітнього процесу. Так, студенти мають доступ до великого обсягу інформації і за допомогою нових методів можуть здійснювати її швидку обробку.

До того ж можливість впровадження та активного використання дистанційних технологій в освіті дає змогу мобілізувати освітній простір дистанційної освіти, що сприяє стиранню національних кордонів у міжнародному освітньому просторі. Така ситуація активізує освоєння нових технологій, розширення професійних зв'язків та вдосконалення методичних розробок, переорієнтацію взаємодії зі студентами [1 – 264 с].

Активне дослідження освітнього простору як умови становлення й розвитку особистості (Бастун Н., Велитченко Л., Виленський М., Гинецінський В., Давидов В., Данилюк О., Максименко С., Марача В., Машбіц Ю., Мещерякова О., Панов В., Слободчиков В., Тузлукова В., Ткач Т., Шендрик І., Шалаєв І. та ін.) дає змогу стверджувати, що він характеризується швидкими

темпами інтеграції у глобальний інформаційний простір. Інформація стає одним із основних джерел здобуття освіти в сучасному суспільстві, і саме обмін нею є основою освітньої взаємодії (Братченко С., Зимня І., Коротаєва Є.) між суб'єктами освітнього процесу, умовою розвитку, збереження або руйнації особистості (Коренєва О., Коротаєва Є., Шевандрін М. та ін.).

Дистанційне навчання з'явилося досить давно, ще в XVIII столітті. Тоді воно мало форму кореспондентської освіти, студенти отримували навчальні матеріали звичайною поштою. Система дистанційного навчання сьогодні дозволяє придбати необхідні нові знання і навички за допомогою персонального комп'ютера з виходом в мережу Інтернет. За нормативними документами, що стосуються організації дистанційної освіти, вона визначається як «індивідуалізований процес передання і засвоєння знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності людини, який відбувається за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників навчання у спеціалізованому середовищі, що створене на основі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій» [2].

Зазвичай учасники інформаційно-освітнього середовища дистанційної освіти є такими самими, як і в традиційних формах. О. Малашенко акцентує увагу на зміні змісту діяльності викладача в освітньому просторі дистанційної освіти, оскільки комп'ютер та інформаційні технології не замінюють його функції, а лише трансформують. Обов'язковими є навички роботи з новими інформаційними технологіями, що зумовлює необхідність отримання нових навичок та прийомів розробки змісту курсів. Перехід у нову інформаційну площину вимагає нових вимог до якості пропонованих навчальних матеріалів. Кардинально відмінним від традиційної моделі навчання є зростання ролі студента в навчальному процесі, що потребує його підтримки психолого-педагогічними засобами. Така ситуація вимагає збільшення уваги до взаємодії викладача та студента, де як обов'язковий передбачається зворотній зв'язок з кожним студентом та взагалі активна взаємодія зі студентами з навчальних питань [3 – с. 93-96].

Дистанційна освіта надає широкі можливості й для студента як суб'єкта освітнього простору. По-перше, це самостійна постановка освітніх цілей, вибір напрямів, форм і темпів навчання в різних освітніх сферах; по-друге, це збільшення обсягу доступної інформації, реалізованість доступу до світових культурних та наукових ресурсів і здобутків; потретє, це необмежена можливість спілкування між усіма суб'єктами навчання, незалежно від їх територіального розташування [4 – с. 5-7].

Технології дистанційної освіти передбачають певну специфіку взаємодії між студентом і викладачем. Серед найбільш популярних на сьогодні технологій можна назвати кейс-технології, ТВ-технології, мережеві технології. Кейс-технологія передбачає комплектування навчальнометодичних матеріалів у так званий «кейс», що надсилається студенту. Така форма давно відома як заочна, тому не передбачає безпосередньої чи опосередкованої взаємодії між викладачем і студентом. Змістовний кейс разом з високим рівнем мотивації до навчання дає змогу людині самостійно засвоїти знання. ТВ-технологія є на щабель вищою за кейс-технологію та передбачає очну взаємодію між студентом і викладачем. Надані навчальні матеріали лише підкріплюють її. Лекції, що записані на носії (аудіо- чи відеоматеріали), можуть транслюватися в будь-який зручний час та для певного загалу студентів

При розгляді дистанційного навчання як діяльності, опосередкованої комп'ютерними технологіями, треба відзначити, що вона характеризується низкою психологічних особливостей в порівнянні з традиційними формами навчання:

- сприйняття, осмислення і засвоєння матеріалу потребує різного часу в залежності від віку, статі, професії;
- асиміляція нових знань у структуру особистісних смислів (досвід керівників, зміна професійних установок);
- фрустрація освітніх потреб особистості (соціальна дезадаптованість та психологічна нестійкість в дискурсі сучасних реалій життя);

- образ «Я»-особистості характеризується менш позитивним ставленням до себе;
- фрагментарність і роздрібненість інформації призводить до збільшення когнітивного навантаження на її сприйняття;
- під час тривалої роботи на людину починає впливати «інформаційний шум».

Ефективність процесу навчання в системі дистанційна освіта можлива тільки в тому випадку, якщо створені всі необхідні для цього умови. Одне з таких умов – психологічна підтримка слухачів, метою якої є створення сприятливого психологічного клімату (СПК) при проведенні дистанційного навчання, надання допомоги слухачам у виробленні індивідуального стилю, орієнтованого на ефективне засвоєння знань у віртуальному середовищі [5, с. 41].

Оскільки кількість підходів до визначення психологічних аспектів організації, запровадження та функціонування дистанційної освіти є незначною, то відкриває цікаві напрями подальших досліджень психологічного забезпечення такого освітнього процесу в сучасному інформаційно-освітньому просторі.

Тому, базуючись на аналізі принципів побудови та функціонування дистанційного навчання, ми визначили необхідність конкретизації тих принципів, які розширюють їх психологічний зміст.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. Халин В.Г. Модернизация национальной системы высшего образования в контексте выбора управленческих решений: монография 2008. – 264 с
2. Положення про дистанційне навчання / Наказ міністерства освіти і науки України від 25.04.2013 № 466. – Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 30 квітня 2013 р. за № 703/23235.

3. Малашенко Е.А. Организация учебного процесса в дистанционной форме: проблемы информационной безопасности / Е.А. Малашенко // Актуальные вопросы повышения качества языкового образования на современном этапе : материалы Междунар. науч.-практ. конф. (Минск, 21-22 дек. 2010 г.). – Мн.: МГЛУ, 2010. – С. 93-96

4. Мазур В.М. Дистанційні освітні технології в підготовці психологів / В.М. Мазур // Актуальні проблеми психології : Зб. наукових праць Інституту психології ім. Г.С. Костюка АПН України. – 2009. – Том 7. – Вип. 20. Частина 2. – С. 5-7.

5. Лукашенко І.М., Луценко О.Л. Психологічні аспекти навчання у віртуальному середовищі [Електронний ресурс] І.М. Лукашенко, О.Л. Луценко // Вісник ХНУ. – Серія: «Психологія». – № 60. – 2016. – Харків. – С 40-43.